

Vergaderjaar 2020–2021

21 501-02

Raad Algemene Zaken en Raad Buitenlandse Zaken

Nr. 2270

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 24 februari 2021

De vaste commissie voor Europese Zaken heeft een aantal vragen en opmerkingen voorgelegd aan de Minister van Buitenlandse Zaken over de brief van 12 februari 2021 over de geannoteerde agenda van de informele videoconferenties van de leden van de Raad Algemene Zaken van 23 februari 2021 en de leden van de Europese Raad van 25 en 26 februari 2021 (Kamerstukken 21 501-02 en 21 501-20, nr. 2268), over de brief van 21 januari 2021 over het verslag van de informele videoconferentie van de leden van de Raad Algemene Zaken van 18 januari 2021 (Kamerstuk 21 501-02, nr. 2261), over de brief van 14 januari 2021 over governance EU-VK Handels- en Samenwerkingsovereenkomst n.a.v. Notaoverleg 28 december 2020 (Kamerstuk 35 393, nr. 33), over de brief van 4 januari 2021 over informatie over een aantal onderwerpen die in het Notaoverleg en de ambtelijke technische briefing over de Handels- en Samenwerkingsovereenkomst EU-VK aan de orde kwamen (Kamerstuk 35 393, nr. 31), over de brief van 29 januari 2021 over het Fiche: Verordening Brexit Adjustment Reserve (Kamerstuk 22 112, nr. 3030), over de brief van 26 januari 2021 over de reactie op verzoek commissie over de juridische status van de Handels- en Samenwerkingsovereenkomst tussen de EU en het VK (Kamerstuk 35 393, nr. 34) en over de brief van 12 februari 2021 over de juridische aard van de Handels- en Samenwerkingsovereenkomst tussen de EU en het VK (Kamerstuk 35 393, nr. 35).

De vragen en opmerkingen zijn op 18 februari 2021 aan de Minister van Buitenlandse Zaken voorgelegd. Bij brief van 22 februari 2021 zijn de vragen beantwoord.

De voorzitter van de commissie,
Veldman

Adjunct-griffier van de commissie,
Buisman

Vragen en opmerkingen vanuit de fracties en reactie van de bewindspersoon

Algemeen

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda voor de Raad Algemene Zaken d.d. 23 februari 2021 en de bijkomende stukken. Zij zien geen aanleiding voor verdere vragen.

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van de geagendeerde stukken. Deze leden hebben hier nog een aantal vragen over.

De leden van de D66-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de videoconferenties van de Europese Raad en de Raad Algemene Zaken van februari 2021. In het schriftelijke overleg over de agenda van de Europese Raad van 25 en 26 februari hebben de aan het woord zijnde leden vragen gesteld over COVID-19 Coördinatie, EU-Gezondheidsbeleid, het Gemeenschappelijk Veiligheids- en Defensiebeleid (GVDB); de arrestatie van oppositieleider Navalny; en het zuidelijke nabuurschap. De leden van de D66-fractie hebben nog enkele vragen over het Actieplan voor de Europese Democratie, de Conferentie over de Toekomst van Europa, en de relatie EU-VK.

De leden van de GroenLinksfractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de informele videoconferenties van de leden van de Raad Algemene Zaken van 23 februari 2021 en de leden van de Europese Raad van 25 en 26 februari 2021. Zij hebben hierover de volgende vragen en opmerkingen.

De leden van de SP-fractie hebben de agenda voor de Raad Algemene Zaken van 23 februari kritisch bekeken. De leden hebben hier nog een aantal vragen over.

De leden van de PvdA-fractie hebben kennisgenomen van de geagendeerde stukken. Deze leden hebben hier nog een aantal vragen over.

Conferentie over de Toekomst van Europa

De Raad (het roulerend EU-Voorzitterschap), het Europees Parlement en de Europese Commissie onderhandelen nu over het mandaat, de inhoud en vorm van de Conferentie. Het resultaat daarvan wordt vastgelegd in een gezamenlijke verklaring. De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet of de Kamer deze gemeenschappelijke verklaring ziet alvorens de Raad daarmee instemt en de Kamer dus via het kabinet invloed kan hebben op deze verklaring. De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet er in ieder geval zorg voor te dragen dat in deze gemeenschappelijke verklaring duidelijke statements en intenties om over te spraken komen over de Europese rechtstaat, transparantie van Europese instellingen en het Europese monetaire beleid. Deze leden vragen bovendien naar het voortgang van het vaststellen van het voorzitterschap van de Conferentie.

1. Antwoord van het kabinet

Het kabinet zal blijven aansturen op goede tussentijdse terugkoppeling aan- en raadpleging van de Raad over de onderhandelingen met betrekking tot de Conferentie voor de toekomst van Europa. Dat is mede van belang om uw Kamer tijdig te kunnen informeren. Zodra het kabinet een concept van de Gezamenlijke Verklaring ontvangt, zal deze uw Kamer toekomen. Het kabinet stuurt aan op een Conferentie waarbij de inhoudelijke focus ligt

op de implementatie van de Strategische Agenda. Dit is in het Raadsmandaat ook uitdrukkelijk opgenomen. Met betrekken tot de institutionele onderwerpen wil Nederland dat de Conferentie zich richt op de speerpunten uit de Nederlandse *governance* agenda. Onderwerpen als de Europese rechtsstaat en transparantie van Europese instellingen vormen daar een wezenlijk onderdeel van.

Op 3 februari jl. is in Coreper een wijziging van het Raadsmandaat over de Conferentie overeengekomen, om de impasse in de onderhandelingen over de Gezamenlijke Verklaring te doorbreken.¹ De wijzigingen betreffen voornamelijk de opname van een trio voorzitterschap en een *executive board*. Het Portugese voorzitterschap tracht nu op basis van het gewijzigde Raadsmandaat tot overeenstemming te komen met het Europees Parlement en de Europese Commissie. Het is nog niet bekend of zij met het voorstel van een trio voorzitterschap en het voorgestelde *executive board* akkoord kunnen gaan. Het kabinet verwacht tijdens deze informele videoconferentie van de leden van de Raad Algemene Zaken hier meer over te horen van het Portugese voorzitterschap.

De leden van de D66-fractie zijn te spreken dat de impasse rondom de voorzitter doorbroken is. Wel vragen zij zich af of de vorm die nu gekozen is, met drie voorzitters en een *executive board*, wellicht niet in de toekomst voor meer in plaats van minder vertraging gaat zorgen. Hoe kijkt het kabinet hier naar? Waarom heeft het kabinet ingezet op het maken van keuzes in consensus in de *executive board*? Vertraagt dit niet het keuze proces rondom de Conferentie?

2. Antwoord van het kabinet

Het kabinet heeft steeds de voorkeur uitgedragen voor een efficiënte en moderne vormgeving van de Conferentie en een enkele voorzitter die boven de EU-instellingen staat. Echter, gezien de noodzakelijkheid van een compromis op dit punt om de impasse in de onderhandelingen over de Gezamenlijke Verklaring te doorbreken, bleek een dergelijke wijziging onvermijdelijk. De besluitvorming bij consensus in de *executive board* was een breed gedragen wens ter waarborging van de institutionele balans en deelname op gelijke voet. Het kabinet heeft zich specifiek ingezet en zal zich blijven inzetten voor de transparante wijze van handelen door de *executive board*.

De leden van de D66-fractie zien in het gewijzigde Raadsmandaat onder punt vijf terug dat de Conferentie een «open einde» kent. Is een EU-Verdragswijziging als uitkomst van de Conferentie nu niet langer uitgesloten? Zo ja, hoe apprecieert het kabinet een EU-Verdragswijziging als mogelijke uitkomst? Wanneer acht het kabinet de Conferentie als geslaagd? Onder welke voorwaarden, zo vragen deze leden?

3. Antwoord van het kabinet

Het kabinet wijst uw Kamer erop dat deze zin ongewijzigd is ten opzichte van het oorspronkelijke Raadsmandaat. Het open einde refereert in deze zin uitdrukkelijk naar de onderwerpen die tijdens de Conferentie onderwerpen en thema's van discussie zouden kunnen worden, niet specifiek naar een open einde in de zin van een mogelijke opmaat naar een verdragswijziging. Onveranderd is tevens de tekst in het Raadsmandaat in punt 3 en 21 waarin staat dat het huidige Uniekader ruime mogelijkheid

¹ Kamerstuk 35 663, nr. 2

biedt om de uitdagingen op een effectieve manier te adresseren en de Conferentie niet binnen de reikwijdte van artikel 48 VEU valt. Het kabinet zet zich ervoor in om in de Gezamenlijke Verklaring woorden van gelijke strekking op te nemen. De Conferentie dient geen opmaat te zijn naar verdragswijziging. Enkele voorwaarden voor het kabinet daarbij zijn dat het kabinet de Conferentie als geslaagd ziet wanneer deze heeft bijgedragen aan het dichterbij de burger brengen van de EU, en daarmee de democratische legitimiteit van de EU en het draagvlak voor het beleid heeft vergroot. Daarbij is het belangrijk dat de Conferentie naar concrete resultaten toewerkt. Het kabinet acht het daarvoor van belang de discussies gedurende de Conferentie te richten op de uitvoering van de prioriteiten uit de Strategische Agenda (SA), met dien verstande dat de COVID-19-crisis tot een accentverschuiving heeft geleid.

De leden van de SP-fractie zijn erg ontevreden over de laatste stand van zaken betreffende de Conferentie over de Toekomst van Europa. Vanuit het niets zijn er drie voorzitters gekozen. Niet alleen dat, het zijn ook nog de huidige voorzitters van de Europese Raad, Europese Commissie en het Europees Parlement. Hoe het Nederlandse kabinet hier heeft mee kunnen instemmen is de leden van de SP een compleet raadsel. Daarnaast zijn de leden van de SP-fractie het totaal niet eens met het feit dat de motie van de leden Leijten en Bisschop betreffende een onafhankelijke voorzitter (Kamerstuk 21 501-20, nr. 1619) is uitgevoerd. Minstens twee van de drie voorzitters zijn wat de leden van de SP-fractie betreft te bestempelen als Eurofielen, waarmee een meerderheid van het voorzitterschap verre van neutraal was. Het vinden van een onafhankelijke voorzitter was een absolute randvoorwaarde voor het succesvol uitvoeren van deze motie. Kan het kabinet uitleggen hoe het mogelijk is dat het kabinet tot de conclusie komt dat deze motie zou zijn uitgevoerd? Kan het kabinet uitleggen hoe er uit het niets elf extra functies worden gemaakt, namelijk twee extra voorzitters en negen mensen in een zogenaamd *executive board*, en hoeveel dit extra gaat kosten? Wanneer wordt er niet meer alleen informatief over dit onderwerp gesproken? Kan het kabinet ons inzicht geven in de discussie over het voorzitterschap, waarbij is aangegeven dat deze keuze een soort compromis was? Wat heeft Nederland er volgens het kabinet nu aan gewonnen? Hoe is het mogelijk dat de nationale parlementen slechts een waarnemersstatus krijgen bij het uitvoeringscomité? Was de belangrijkste insteek van dit kabinet niet om alle Europese instellingen een gelijkwaardige rol te geven? Hoe krijgen burgers en maatschappelijke organisaties in dit plan daadwerkelijk een stem?

4. Antwoord van het kabinet

Uw Kamer werd eerder geïnformeerd over de inspanningen van het Portugese voorzitterschap van de Raad met betrekking tot de ontstane impasse over het bestuur van de Conferentie bij de onderhandelingen over de Gezamenlijke Verklaring.² Het kabinet had de voorkeur voor een enkele voorzitter, maar acht de wijziging van het mandaat aanvaardbaar.

Het kabinet is van mening dat het huidige voorstel past binnen het verzoek als verwoord in de motie van de leden Leijten en Bisschop waarin de regering werd gevraagd zich actief in te zetten voor een voorzitterschap dat klaarblijkelijk in staat is alle flanken te verbinden door zowel pro-EU als EU-kritische geluiden en scenario's serieus te betrekken. Door het trio voorzitterschap, en de waarborging van de institutionele balans en de vertegen-

² Kamerstuk 21 501-02, nr. 2261

woordiging van de instellingen op gelijke voet daarin, zullen conform de motie een diversiteit aan zienswijzen vertegenwoordigd zijn en kunnen verschillende scenario's betrokken worden.

Het kabinet heeft steeds de voorkeur uitgedragen voor een efficiënte en moderne vormgeving van de Conferentie en een enkele voorzitter. Om de impasse in de onderhandelingen over de Gezamenlijke Verklaring op dit punt te doorbreken, was een wijziging van het aantal functies voor het kabinet aanvaardbaar. Over de kosten van de Conferentie dient nog gesproken te worden, deze zullen afhangen van de opzet en vorm van de Conferentie. Het kabinet zal uw Kamer informeren zodra daar meer over bekend is.

Het blijft de insteek van het kabinet om alle Europese instellingen een gelijkwaardige rol te geven. In het raadsmandaat is deze institutionele balans en deelneming op gelijke voet tussen de vertegenwoordigde Europese instellingen ook gewaarborgd gebleven. De voorziene rol voor de COSAC in de *executive board* zorgt volgens het kabinet ervoor dat nationale parlementen nauw betrokken zijn bij de besluitvorming. Daarmee is een aanvullende rol voor de COSAC en nationale parlementen in en gedurende de Conferentie niet uitgesloten. Burgers en maatschappelijke organisaties zullen, conform het Raadsmandaat, actief betrokken worden bij alle consultaties, activiteiten in Brussel/Straatsburg en in de landen van de opeenvolgende voorzitterschappen van de Raad, en bij specifieke thematische conferenties, evenementen en andere wijzen waarop burgerparticipatie plaats kan vinden in de lidstaten. Het kabinet nodigt uw Kamer uit om actief een rol te vervullen in de uitvoering van de burgerconsultaties.

Europees Actieplan voor Democratie: tegen desinformatie en voor meer pluralisme

De leden van de CDA-fractie onderschrijven het belang van het Actieplan voor Europese Democratie. Deze leden vragen het kabinet in hoeverre daar ook inmenging van buitenaf wordt besproken en een manier om dit te bestrijden, en in hoeverre in het Actieplan een digitale component zit? Deze leden vragen het kabinet of ook correctieve mechanismen onderdeel uitmaken van het Actieplan en in hoeverre voorstellen en maatregelen uit dit actieplan verder rijken dan het rechtsstatelijkheidsmechanisme van het Meerjarig Financieel Kader. De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet bovendien hoe landen als Polen en Hongarije participeren in het Actieplan?

5. Antwoord van het kabinet

De Commissie kondigt in het Actieplan voor Europese Democratie de verdere ontwikkeling van EU-instrumentarium aan voor het tegengaan van buitenlandse inmengings- en beïnvloedingsoperaties. Hierbij horen nieuwe instrumenten die het mogelijk maken kosten op te leggen aan actoren achter beïnvloedingsoperaties en het versterken van de strategische communicatieactiviteiten en *taskforces* van de Europese Dienst voor Extern Optreden (EDEO). Daarnaast wil de Commissie een nieuw operationeel EU-mechanisme voor electorale weerbaarheid opzetten die geworteld zijn in bestaande structuren. Dit heeft tot doel samenwerking tussen de lidstaten te structureren om (digitale) dreigingen voor het verkiezingsproces tegen te gaan. Verder zal de komende EU-strategie voor cyberbeveiliging worden vergezeld van wetgevingsvoorstellen om de beveiliging van netwerk- en informatiesystemen en de bescherming van kritieke

infrastructuur te verbeteren. De Commissie zal verder een compendium publiceren over elektronisch stemmen waarin ervaringen van lidstaten kunnen worden uitgewisseld. Dit dient uiteraard te gebeuren met volledig respect voor de nationale competenties op dit terrein, zoals de Commissie zelf terecht opmerkt.

Het is op dit moment nog te vroeg om iets te kunnen zeggen over de mate waarin landen als Polen en Hongarije zullen participeren in het Actieplan, aangezien de nadere uitwerking ervan nog moet volgen. In algemene zin is gebleken dat het Actieplan op brede steun kan rekenen bij de lidstaten.

De genoemde rechtsstaatconditionaliteit heeft een andere aard en doelstelling dan het Actieplan. Deze conditionaliteit ziet op de bescherming van de financiële belangen van de EU en is een instrument dat de EU de mogelijkheid geeft om Europese subsidies stop te zetten wanneer schendingen van de beginselen van de rechtsstaat de financiële belangen van de Unie serieus dreigen aan te tasten.

De leden van de D66-fractie hebben met interesse kennisgenomen van het Actieplan voor Europese Democratie. Specifiek de aandacht voor mediavrijheid draagt de goedkeuring van de leden. Echter hebben de leden hierbij nog wel enkele vragen. De Hongaarse regering heeft recent de licentie ingetrokken van een van de laatste vrije media platforms, Klubrádió. Daarbij zijn er in Polen protesten tegen een nieuwe advertentietaks die de vrije media financieel benadeelt. Welke stappen gaat de Raad ondernemen tegen deze ontwikkeling in kader van het Actieplan? Gaat het kabinet deze ontwikkelingen opbrengen tijdens de Raad? Welke stappen zet het kabinet op dit moment om de vrije pers in Polen en Hongarije te ondersteunen, zowel bilateraal als in Europees verband?

6. Antwoord van het kabinet

Persvrijheid en mediapluriformiteit zijn beginselen die onlosmakelijk verbonden zijn met de democratische rechtsstaat, en die alle lidstaten dienen te respecteren. Het Actieplan zet langs verschillende sporen in op versterking van mediavrijheid en -pluralisme. Zo voorziet de Commissie nog voor dit jaar een aanbeveling waarin rekening wordt gehouden met nieuwe online bedreigingen waarmee vooral vrouwelijke journalisten te maken krijgen. Ook maakt een eveneens voor 2021 gepland initiatief om journalisten en het maatschappelijk middenveld te beschermen tegen misbruik van procesrecht onderdeel uit van het Actieplan. Daarnaast zet het in op duurzame financiering van projecten voor juridische en praktische bijstand aan journalisten binnen en buiten de EU, de ondersteuning van samenwerking, journalistieke partnerschappen en normen, en de versterking van de diversiteit en transparantie van de media (inclusief transparantie van de eigendom van de media met een nieuwe monitor voor de eigendom van de media, transparantie van overheidsreclame). Nederland zet zich zowel binnen als buiten de grenzen in voor de persvrijheid, en zal het belang ervan ook op de komende videoconferentie van de leden van de Raad Algemene Zaken onderstrepen. De bevordering van persvrijheid is een sleutelonderdeel van de vrijheid van meningsuiting, één van de prioriteiten van het Nederlandse mensenrechtenbeleid. Het kabinet spant zich hiervoor in via projecten gefinancierd uit onder meer het Mensenrechtenfonds en het Programma Ondersteuning Buitenland Beleid, de Nederlandse inzet in de VN-Mensenrechtenraad en door bijvoorbeeld de organisatie van de World Press Freedom Conferentie die plaatsvond in december jl. In 2019 werd via het

**zogeneten «Influentials Programme» een studiebezoek van Poolse journalisten aan Nederland georganiseerd. De focus was kennis-
maken met de manier waarop de publieke media in Nederland is
georganiseerd. In 2020 werd een soortgelijk bezoek georgani-
seerd voor journalisten uit de Visegrad 4-landen (Polen,
Hongarije, Tsjechië en Slowakije) met de focus op onderzoeks-
journalistiek. Ten slotte wordt bij lopende diplomatieke
contacten regelmatig aandacht gevraagd voor het belang van
persvrijheid en mediapluriformiteit, en spreekt het kabinet zijn
zorgen uit over ontwikkelingen op dit gebied, zoals over het
voortbestaan van het onafhankelijke radiostation Klubrádió in
Hongarije.**

In kader van de rechtsstaat hebben de leden van de D66-fractie ook enkele vragen over de recente uitspraak van de Internationale rechtshulpkamer. Nederlandse rechters hebben besloten niet over te leveren van verdachten en reeds veroordeelde personen aan Polen, omdat zij zich zorgen maken over de onafhankelijkheid van de Poolse rechtspraak. Wat zijn de gevolgen van deze uitspraak voor de Europese Unie? Welke stappen worden er nu op Europees niveau gezet om de rechtspraak in heel Europa te beschermen? In een breder perspectief, wat zijn de gevolgen van de rechtsstatelijkheidsontwikkelingen in andere lidstaten voor de rechtspraak in Nederland? Welke concrete stappen zet het kabinet om de Nederlandse rechtspraak te beschermen?

7. Antwoord van het kabinet

De Internationale Rechtshulpkamer (IRK) van de Rechtbank Amsterdam heeft op 10 februari jl. voor het eerst definitief afgezien van de overlevering van een Poolse verdachte, in Polen verdacht van drugssmokkel. De IRK oordeelde dat er een reëel gevaar bestaat dat zijn grondrecht op een eerlijk proces aldaar zal worden geschonden. Nog niet eerder besloot een rechter binnen de EU om op die grond niet over te gaan tot overlevering van een Poolse verdachte. In deze zaak stelde de IRK vorig jaar aan het EU-Hof van Justitie de prejudiciële vraag of de verering van de fundamentele gebreken die de onafhankelijkheid van rechters in Polen aantasten, automatisch zou moeten leiden tot een weigering van Poolse overleveringsverzoeken. Het Hof oordeelde van niet, en oordeelde dat een overleveringsverzoek enkel mag worden geweigerd als er in het individuele geval concrete en zwaarwegende gronden zijn om aan te nemen dat het recht op het eerlijk proces van de verdachte wordt geschonden. De IRK heeft nu geoordeeld dat de systemische gebreken van de Poolse rechtsstaat inderdaad concreet in de procedure van deze opgeëiste persoon kunnen doorwerken.

In algemene zin valt naar aanleiding van deze zaak op te merken dat gebreken in de Poolse rechtsstaat de strafrechtelijke samenwerking in de Europese Unie in individuele gevallen kan bemoeilijken. Samenwerking in de EU is immers gebaseerd op wederzijds vertrouwen, onder meer in de instellingen die de rechtsstaat in de lidstaten vormgeven. Dit wederzijds vertrouwen is voorwaarde voor de toepassing van de EU-instrumenten gebaseerd op wederzijdse erkenning. Deze uitspraak laat zien dat aantasting van dit vertrouwen, doordat lidstaten de beginselen van de rechtsstaat schenden en meer in het bijzonder afbreuk doen aan de rechterlijke onafhankelijkheid, dus directe, en mogelijk ook verreikende gevolgen kan hebben voor deze samenwerking. Daarmee toont de uitspraak het belang aan van de inzet van de instrumenten om de naleving van de beginselen van de rechtsstaat binnen de Unie te verzekeren.

Op Europees niveau vergt het handhaven en versterken van de rechtsstaat in de EU een gezamenlijke en aanhoudende inspanning van alle EU-lidstaten en de instellingen van de EU. De Europese Commissie vervult daarbij een cruciale rol als onafhankelijk hoedster van de verdragen. Verder hebben het Europees Parlement heeft en ook de Raad zowel in de samenstelling Algemene Zaken (RAZ) als in die van Justitie en Binnenlandse Zaken (JBZ-Raad) een rol om rechtsstatelijke ontwikkelingen in lidstaten te bespreken en zorgen aan te kaarten. De nieuwe EU-toetsingscyclus voor de rechtsstaat, met het jaarlijkse rapport met landenhoofdstukken van de Commissie, biedt hier handvatten om met elkaar in dialoog te gaan, een sterker bewustzijn van de rechtsstaat te creëren en relevante rechtsstatelijke ontwikkelingen te signaleren. De artikel 7-procedure jegens Polen en Hongarije biedt eveneens de gelegenheid om bestaande zorgen op het gebied van de rechtsstaat te bespreken. Ook neemt Nederland waar passend actief deel aan zaken voor het Hof van Justitie op het terrein van de rechtsstaat, waar het gaat om inbreukzaken die gestart zijn door de Commissie en ook in geval van prejudiciële vragen met rechtsstatelijke aspecten die worden gesteld door nationale rechters in de lidstaten, om de inzet op rechtsstatelijkheid in de Unie ook op die manier te ondersteunen. Tenslotte bieden bilaterale contacten van Ministers een mogelijkheid om de rechtsstaat op EU-niveau aan de orde te stellen.

De leden van de SP-fractie constateren dat er inhoudelijk zal worden gesproken over het Actieplan voor Europese Democratie. Dit Actieplan voor Europese Democratie klinkt in theorie goed, maar lijkt in het eerste op zich totaal geen vlees op de botten te hebben. De leden vragen het kabinet wat dit plan concreet voor oplossingen gaat bieden voor de wel degelijk problematische achteruitgang van de democratie in de Europese Unie. Komt er niet weinig van terecht als alles onder nationale competenties zal blijven vallen? Zal de Hongaarse premier Orban hier echt bang van worden? Is er bij dit plan ook niet sprake van veel Europese bemoeienis op terreinen waar zij niet veel over te zeggen hebben?

8. Antwoord van het kabinet

Het Actieplan voor Europese Democratie is geen wetgevend voorstel, maar betreft een mededeling van de Commissie. Wel worden er enkele wetgevende voorstellen in aangekondigd om te werken aan verdere versterking van de democratie in de EU, zoals een voorstel om te zorgen voor meer transparantie op het gebied van gesponsorde inhoud in een politieke context («politieke advertenties»). De Commissie benadrukt in het Actieplan dat zij op dit terrein opereert met in achtneming van verdeling van de competenties op dit terrein tussen lidstaten en de EU. Zo is het reguleren van nationale politieke partijen een nationale competentie. Het kabinet hecht er aan om daarnaast te onderstrepen dat er op EU-niveau recent ook andere initiatieven zijn genomen of aangekondigd om de democratische rechtsstaat te versterken. Naast het Actieplan voor Europese Democratie heeft de Commissie recentelijk ook een de Strategie versterking toepassing Handvest Grondrechten EU gepubliceerd die ingaat op de bevordering en bescherming van de grondrechten van mensen in de EU³. Ook is er het nieuwe jaarlijkse Rechtsstaattrapport van de Europese Commissie waarin alle lidstaten langs de rechtsstatelijke meetlat gelegd worden, en de MFK-rechtsstaatverordening

³ Kamerstuk 22 112, nr. 3033

waarin een directe koppeling is gelegd tussen de ontvangst van EU-middelen uit het MFK en Herstelinstrument en de eerbiediging van de rechtsstaat. Het kabinet verwelkomt deze recente initiatieven om de beginselen van rechtsstaat, democratie en grondrechten, die als waarden van de Unie vastliggen in artikel 2 VEU, op EU-niveau te beschermen en te bevorderen.

De leden van de PvdA-fractie hebben kennisgenomen van de voorstellen van de Europese Commissie om digitale desinformatie te bestrijden en samenwerking tussen lidstaten te bevorderen ten aanzien van informatie-beïnvloedingsmethoden door buitenlandse actoren. Het is daarnaast positief dat de Commissie voornemens is om de vrijwillige gedragscode voor *Big Tech* te vervangen door strengere en afdwingbare regels. Buiten de noodzaak om transparantie omtrent digitale politieke campagnes te vergroten, is het van belang dat techbedrijven eerlijk belasting gaan betalen, er een einde komt aan gepersonaliseerde advertenties en de verkoop van persoonsdata een halt wordt toegeroepen. Acht het kabinet de Europese voorstellen voldoende om transparantie op online platformen te vergroten en de marktmacht van *Big Tech* te doorbreken? En is het kabinet voorstander van het streng toezien, en desnoods het opleggen van boetes aan grote techbedrijven, op schendingen van de nieuwe gedragscode om desinformatie te bestrijden? Vooral met het oog op de coronacrisis en de naderende Tweede Kamerverkiezingen, is het van belang dat mensen beschikking hebben over betrouwbare en op feiten gebaseerde informatie. Welke onderdelen van het Europees Actieplan voor Democratie kunnen bijdragen aan de pogingen van Nederland in aanloop naar de verkiezingen oneigenlijke beïnvloeding van kiezers door desinformatie te voorkomen, zo vragen de leden van de PvdA-fractie? Is de organisatie DROG in Nederland reeds actief met het monitoren van mogelijke verspreiding van desinformatie in aanloop naar de verkiezingen en op welke manier kunnen de initiatieven op Europees niveau de werkzaamheden van deze organisatie versterken, zo vragen deze leden?

9. Antwoord van het kabinet

Aanvullend op het Actieplan voor Europese Democratie heeft de Europese Commissie ook de *Digital Services Act* en de *Digital Markets Act* gepubliceerd om de digitale dienstverlening te reguleren. Recentelijk is uw Kamer geïnformeerd over het kabinetstandpunt ten aanzien van deze voorstellen.⁴ Hierin is onder meer aangegeven dat het kabinet het verwelkomt dat de Commissie het opstellen van gedragscodes aanmoedigt en dat deze dienen als een van de middelen om systemische risico's, waaronder misbruik van de platforms om bijvoorbeeld de volksgezondheid of het democratisch (verkiezings)proces te schaden, te bestrijden. Het is ook positief dat de naleving van dergelijke codes wordt meegenomen in de onafhankelijke audits. Het Actieplan voor Europese Democratie kondigt daarbij veel voorstellen aan die pas na de komende Tweede Kamerverkiezingen gepresenteerd worden. Deze zullen daarom niet op tijd in werking zijn. Wel zijn de maatregelen uit het Actieplan desinformatie uit 2018 van toepassing, zoals het EU Rapid Alert Systeem. Mochten EU-instellingen of lidstaten signalen opvangen dat er een desinformatiecampagne gaande is richting de verkiezingen, dan kunnen zij dit in dit systeem delen. Dit systeem is alleen toegankelijk voor lidstaten en EU-instellingen en dus niet voor organisaties zoals DROG. DROG is vanaf 9 februari bezig de kunstmatige verspreiding van desinformatie te monitoren. De

⁴ Kamerstuk 22 112, nrs. 3049 en 3050

resultaten van hun onderzoek worden wekelijks openbaar gepubliceerd.⁵

Rechtsstatelijke aspecten Europese Unie

De leden van de GroenLinksfractie constateren tevreden dat het Portugese Voorzitterschap van de Europese Unie als prioriteit heeft om de *Rule of Law* te versterken. Deze leden vragen het kabinet welke concrete activiteiten er in dit kader gepland staan het komende half jaar? Zij vragen of het kabinet bereid is deze kwestie expliciet te agenderen bij de komende Raad Algemene Zaken?

10. Antwoord van het kabinet

Het Portugees Voorzitterschap heeft voor de Raad Algemene Zaken van april de landenspecifieke rechtsstatelijkheidsdialogen voorzien met Duitsland, Ierland, Griekenland, Spanje en Frankrijk. Ook heeft het tentatief voor de Raad Algemene Zaken van mei de artikel 7-procedures jegens Polen en Hongarije geagendeerd. Daarnaast heeft het in zijn Voorzitterschapsprogramma een *high-level* conferentie in Coimbra over de rechtsstaat aangekondigd. Meer details zijn hierover nog niet bekend. Op de komende Raad staat verder een bespreking van het Europees Actieplan voor Democratie geagendeerd, waarbinnen ook thematiek aan de orde komt die nauw verweven is met de rechtsstaat. In het licht van het voorgaande ligt het dan ook niet in de rede om op de komende vergadering van de leden van de Raad Algemene Zaken expliciet om agendering te verzoeken van het onderwerp rechtsstatelijkheid.

Zij zijn tevens benieuwd naar een appreciatie van het kabinet over de situatie in Hongarije, waarbij premier Órban kortgeleden de laatste vrije radiozender heeft gesloten?⁶ Is er contact geweest tussen Nederland en Hongarije om deze zorgwekkende ontwikkeling aan te kaarten, en zo ja hoe is deze verlopen?

11. Antwoord van het kabinet

Persvrijheid en mediapluriformiteit zijn van belang voor een goed functionerende rechtsstaat. In Hongarije is de laatste jaren de overheidscontrole op publieke media vergroot. Dit heeft geleid tot verschrping van het medialandschap. De zorgen over deze ontwikkelingen worden in Europees en bilateraal verband aangekaart. Laatstelijk middels lopende diplomatieke contacten nadat onafhankelijk radiostation Klubrádió de uitzendlicentie verloor. Gezien het vertrouwelijke karakter van diplomatieke gesprekken kan verder niet worden ingegaan op de inhoud van deze gesprekken. Tenslotte heeft Nederland zich samen met de Europese Commissie en gelijkgestemde landen publiekelijk uitgesproken over het belang van pluriforme media na het verlies van de uitzendlicentie van radiostation Klubrádió.

Tot slot wijzen de leden van de GroenLinksfractie over de bijna onmogelijkheid om als vrouw in Polen een abortus te verkrijgen, en de groot-schalige protesten die hierover in Polen nog steeds plaatsvinden. Deze leden maken zich grote zorgen over vrouwen in een noodsituatie die over de grens moeten reizen, vaak naar Duitsland, Nederland of het Verenigd Koninkrijk, om nog geholpen te kunnen worden. Zij vragen het kabinet of

⁵ <https://www.forensicjournalism.nl/tk2021>

⁶ De Telegraaf, «Hongarije sluit laatste vrije zender», 12 februari 2021, <https://www.telegraaf.nl/nieuws/669550437/hongarije-sluit-laatste-vrije-zender>.

er ruimhartig hulp kan worden gegeven aan deze vrouwen in een noodsituatie, door middel van bijvoorbeeld een subsidie aan de organisatie Abortion Network Amsterdam (ANA)⁷, die deze vrouwen intensief begeleiden?

12. Antwoord van het kabinet

Vrouwen uit het buitenland, waaronder Poolse vrouwen, kunnen in Nederland terecht voor een veilige abortus. Elk jaar maken ruim 3000 vrouwen hiervan gebruik. In 2018 kwamen bijna 250 van deze vrouwen uit Polen. Het is mogelijk dat dit aantal hoger zal worden als gevolg van de nieuwe Poolse wetgeving. De Nederlandse Zorgautoriteit heeft maximumtarieven vastgesteld voor abortusbehandelingen voor niet in Nederland verzekerde vrouwen. Afhankelijk van het soort behandeling gaat het om ca. 480 tot 930 euro. De klinieken kunnen hier flexibel mee omgaan, en een lager tarief vragen als een vrouw het maximumtarief niet kan betalen. Van deze mogelijkheid maken de klinieken in de praktijk ook gebruik.

De leden van de PvdA-fractie maken zich ernstige zorgen over de aanhoudende schending van fundamentele rechten in lidstaten als Hongarije en Polen. Zo is het zorgwekkend dat vorige week het grootste onafhankelijke radiostation van Hongarije heeft moeten sluiten vanwege kritiek op de regering. Dit is een nieuw dieptepunt in de aanval op de vrije pers door de Hongaarse premier Viktor Orbán. Daarnaast vinden de leden van de PvdA-fractie het verontrustend dat sinds 27 januari 2021 abortus bij wet in Polen is verboden en dit ook zwangerschapsafbrekingen bij ernstige foetale afwijkingen betreft. Bovendien riskeert de Poolse activiste Marta Lempart, een van de organisatoren van de demonstraties tegen de nieuwe abortuswet in Polen, een celstraf van acht jaar. In hoeverre vindt het kabinet de in Polen genomen maatregelen strijdig met EU wet- en regelgeving en is het kabinet bereid om in EU-verband op te roepen om overal binnen de EU abortus legaal en toegankelijk te maken?

13. Antwoord van het kabinet

Net als de leden van de PvdA-fractie heeft het kabinet met zorg kennis genomen van de uitspraak van het Poolse Constitutioneel Hof in oktober vorig jaar en van het inwerking treden vorige maand van de aangescherpte abortuswetgeving in Polen. Het kabinet zet zich in Europa en wereldwijd actief in voor het bevorderen van seksuele en reproductieve gezondheid en rechten, inclusief legale en veilige abortus, in lijn met internationale afspraken en Nederlandse wetgeving en beleid. Wat het kabinet betreft zijn vrouwenrechten en gendergelijkheid Europese kernwaarden.

Zo heeft de Europese Raad sinds 2015 in meerdere conclusies het belang van seksuele en reproductieve gezondheid en rechten erkend. Het kabinet zet zich dan ook in de EU in voor het beschermen en bevorderen van vrouwenrechten en gendergelijkheid, en zal niet accepteren dat er aan deze waarden getornd wordt. Binnen de EU is gezondheidszorg echter een competentie van de lidstaten. De stringente Poolse abortuswetgeving kan op zichzelf niet worden aangemerkt als in strijd met Europese wetgeving.

⁷ De Volkskrant, «Poolse vrouwen wijken voor abortus uit naar Nederland nu het in eigen land vrijwel verboden is», 15 februari 2021, <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/poolse-vrouwen-wijken-voor-abortus-uit-naar-nederland-nu-het-in-eigen-land-vrijwel-verboden-is~bddd419/>.

Deelt het kabinet daarnaast de mening van de leden van de PvdA-fractie dat de aanklacht tegen Marta Lempart strijdig is met het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) dan wel het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (BUPO)? Zo nee, waarom niet? Zo ja, welke gevolgen wilt het kabinet hieraan verbinden en is het kabinet bereid om hierover met zijn Poolse ambtsgenoot in gesprek te gaan en aan te dringen op de vrijlating van de activiste?

14. Antwoord van het kabinet

Het kabinet vindt de aanklachten tegen de Poolse abortusactiviste Marta Lempart zorgelijk. Het is echter niet aan het kabinet maar aan het Europees Hof voor de Rechten van de Mens of het VN Mensenrechtencomité dat klachten onder het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten behandelt om te oordelen of er sprake is van een schending van bijvoorbeeld het recht op vrijheid van meningsuiting dan wel van het recht om te demonstreren zoals vervat in het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens of het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten. Ten slotte vraagt het kabinet in Europees en bilateraal verband met regelmaat aandacht voor Europese kernwaarden zoals vrouwenrechten en gendergelijkheid.

Relaties Europese Unie-Verenigd Koninkrijk

De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet aangaande de Brexit of het klopt dat het Europees Parlement uitstel heeft gevraagd om de Brexit-deal goed te keuren. Deze leden vragen tot wanneer dit is uitgesteld en welke gevolgen dat heeft voor de uitvoering van het akkoord? Tevens vragen deze leden het kabinet welke juridische implicaties dit uitstel heeft.

15. Antwoord van het kabinet

Sinds 1 januari 2021 wordt de Handels- en Samenwerkingsovereenkomst (HSO) voorlopig toegepast door zowel de EU als het VK. De EU en het VK hebben elkaar eind december 2020 laten weten dat zij de interne procedures die nodig zijn voor voorlopige toepassing als bedoeld in Artikel FINPROV.11, lid 2 van de HSO hebben voltooid. De EU en haar lidstaten zijn dan ook op grond van het op 29 december 2020 vastgestelde Raadsbesluit tot ondertekening en voorlopige toepassing (Besluit (EU) 2020/2252) gebonden om de HSO in haar volledigheid toe te passen.

In de HSO hebben de EU en het VK afgesproken de voorlopige toepassing tot en met 28 februari a.s. te laten duren. Deze voorlopige toepassing kan op grond van de HSO worden verlengd door de Partnerschapsraad, die daar in onderlinge overeenstemming over besluit. De EU heeft voorgesteld de voorlopige toepassing te verlengen tot 30 april a.s. of zoveel eerder als mogelijk omdat de authentieke taalversies niet tijdig voor 28 februari a.s. afgerond zullen zijn. Dit betreft dus een verlenging van de voorlopige toepassing om procedurele redenen.

Indien de Partnerschapsraad besluit de voorlopige toepassing te verlengen, zijn de EU en haar lidstaten nog steeds gebonden om de HSO in haar volledigheid toe te passen. Er zijn geen praktische implicaties of verschillen tussen een verlengde voorlopige toepassing en de definitieve inwerkingtreding van de HSO.

De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet wat de reden is dat de openbaarmaking van het juridisch advies van de Juridische Dienst van de

Raad over de juridische aard van de Handels -en Samenwerkingsovereenkomst (HSO) niet plaatsvindt en welke argumentatie waarvoor wordt gebruikt.

16. Antwoord van het kabinet

Zoals aangegeven in de geannoteerde agenda voor de informele videoconferentie van de leden van de Raad Algemene Zaken d.d. 23 februari a.s. is het kabinet voornemens tijdens deze videoconferentie in samenspraak met andere gelijkgezinde lidstaten wederom de openbaarmaking van het juridisch advies van de Juridische Dienst van de Raad over de juridische aard van de HSO aan te kaarten. Openbaarmaking is uiteindelijk aan de Juridische Dienst van de Raad.

De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet te schetsen welke gevolgen het leeglopen van de Londense City richting onder andere Amsterdam heeft en in hoeverre dit gunstig of ongunstig is voor de Nederlandse schatkist. Deze leden vragen het kabinet of het bovendien klopt wat de president van de Britse centrale bank stelt dat de Europese Unie met dubbele standaarden werkt en Britse handelaren tegenhoudt en handelaren uit de Verenigde Staten, Australië en Canada voorrang geeft.

17. Antwoord van het kabinet

Als gevolg van het aflopen van de overgangperiode per 1 januari jl. hebben Britse financiële ondernemingen die geen vestiging in de EU hebben hun Europees paspoort en daarmee hun directe toegang tot de Europese interne markt verloren. In de EU en in het VK gevestigde marktpartijen hebben zich op het aflopen van die overgangperiode voorbereid door overeenkomsten te wijzigen of te beëindigen en door bepaalde activiteiten te verplaatsen van het VK naar verschillende EU-lidstaten. Zo hebben enkele marktpartijen in Nederland handelsplatformen opgericht waar sinds januari van dit jaar een belangrijk deel van de handel in EU-gerelateerde financiële instrumenten plaatsvindt die in het afgelopen jaar nog in het VK plaatsvond. Deze verschuiving zorgt voor werkgelegenheid in Nederland, maar de effecten van deze verschuiving voor de Nederlandse schatkist zijn niet als zodanig te specificeren en zouden bovendien over een langere termijn beoordeeld moeten worden.

De Europese Commissie kan derde landen, waaronder het VK, daarnaast op een aantal deelterreinen van de financiële sector equivalent verklaren. De Commissie heeft dit in aanloop naar het aflopen van de overgangperiode reeds gedaan op het gebied van Centrale Tegenpartijen (CCPs) en een Centrale Effectenbewaarinstelling (CSD).⁸ De Europese Commissie is bevoegd om op basis van haar beoordelingen unilateraal al dan niet equivalentiebesluiten vast te stellen, waarbij zij rekening houdt met de implicaties voor de financiële stabiliteit, markttransparantie en -integriteit, beleggersbescherming en het gelijke speelveld en hierbij een vooruitziende blik hanteert. Daarbij is relevant dat de risico's van een ongelijk speelveld met het VK op het gebied van financiële dienstverlening groter zijn dan bij de andere in de vraag genoemde jurisdicties gezien de nabijheid van het VK tot de EU.

⁸ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2020/12/27/stand-van-zaken-readiness-voorbereidingen-bij-akkoord>, p. 12–13.

De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet of er al een Nederlandse versie van het akkoord beschikbaar is voor het Nederlandse bedrijfsleven. Tevens vragen deze leden in hoeverre het Nederlandse bedrijfsleven een hulpvraag bij de Nederlandse overheid heeft gelegd in de eerste weken sinds de Brexit.

18. Antwoord van het kabinet

De voorlopige taalversies van de HSO zijn reeds beschikbaar.⁹ De authentieke en definitieve Nederlandse taalversie zal, samen met de versies in de overige Unietalen, op een later moment worden gepubliceerd. Momenteel wordt hard gewerkt aan de juridische controle van de verschillende taalversies.

Ten behoeve van het bedrijfsleven is op basis van de Engelse taalversie alle informatie op Brexitloket en in de Brexit Impact Scan bijgewerkt. Met het bedrijfsleven wordt via de verschillende branches en sectoren intensief samengewerkt om vragen te beantwoorden en onderdelen van de HSO nader toe te lichten.

Er vindt ruimschoots dialoog met de medeoverheden plaats gelet op de gevolgen van de afspraken in de HSO op regionaal en lokaal niveau, stelt het kabinet. De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet een voorbeeld te geven van waar deze dialoog heeft plaatsgevonden en op welke manier lokale overheden zijn ondersteund.

19. Antwoord van het kabinet

Ter voorbereiding op de Brexit hebben meerdere bestuurlijke overleggen plaatsgevonden tussen Rijk en medeoverheden. In het laatste bestuurlijke overleg is gezamenlijk bevestigd dat alle overheidslagen zo goed als mogelijk voorbereid waren op het aflopen van de overgangperiode op 31 december 2020 en is afgesproken om bij grote verstoringen via de nationale crisisstructuur samen te werken.

Daarnaast heeft het Ministerie van BZK in samenwerking met het Kenniscentrum Europa Decentraal de Brexit Impact Scan voor overheden ontwikkeld. Dit is een online scan beschikbaar op de website van het Kenniscentrum Europa Decentraal die alle overheden helpt inzicht te krijgen in de impact van de Brexit en de te nemen maatregelen. De Brexit impact scan voor overheden is naar aanleiding van de HSO geactualiseerd en uitgebreid.

Op het terrein van crisisbeheersing is in de aanloop naar 1 januari 2021 en in de weken daarna nauw samengewerkt met betrokken veiligheidsregio's en gemeenten voor de afstemming van verkeersmaatregelen en ook met het oog op effecten voor lokale ondernemers.

Het kabinet is in twee gevallen voornemens gebruik te maken van de mogelijkheid om met spoed een tijdelijke voorziening te treffen op grond van artikel X van de Verzamelwet Brexit. De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet hier nader op in te gaan en daarbij aan te geven of er naast de tijdelijke voorziening ook aan een permanente oplossing wordt gewerkt. Klopt het dat het Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG)-aanvraag en de doorgifte van Passenger Name Record (PNR)-gegevens betreft. Deze leden vragen het kabinet waarom precies daar artikel X voor gebruikt moet worden, welke afspraken zijn daarover in de deal gemaakt of, beter gezegd, niet gemaakt. Hoe hebben andere landen de uitwisseling van deze gegevens geregeld?

20. Antwoord van het kabinet

⁹ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2020.444.01.0014.01.ENG

Uw Kamer is op 14 januari jl. nader geïnformeerd over die onderdelen van de HSO tussen de EU en het VK op het gebied van strafrechtelijke samenwerking waaruit implementatieverplichtingen voor Nederland voortvloeien en de wijze waarop het kabinet beoogt deze wetswijzigingen spoedig tot stand te brengen.¹⁰ Daarbij is het kabinet inderdaad in twee gevallen voornemens om gebruik te maken van de mogelijkheid om een tijdelijke voorziening te treffen op grond van artikel X van de Verzamelwet Brexit. De onderwerpen betreffen (i) de doorgifte van justitiële gegevens ten behoeve van een veiligheidsonderzoek in verband met werving of vrijwillige activiteiten waarbij sprake is van rechtstreeks en geregeld contact met kinderen (in Nederland is dit het onderzoek inzake een VOG-aanvraag) en (ii) de doorgifte van PNR-gegevens met het oog op het voorkomen, opsporen, onderzoeken of vervolgen van terrorisme of ernstige criminaliteit.

Zoals toegelicht in de brief van 14 januari voorziet de HSO in de mogelijkheid tot doorgifte van justitiële gegevens van en aan het VK voor andere doelen dan de strafrechtspleging, waaronder voor de VOG voor zover die is aangevraagd met het oog op het werken met kinderen. Op dit onderdeel is sprake van een leemte tussen de HSO en nationale wetgeving omdat die doorgifte volgens de HSO in overeenstemming dient te zijn met het nationaal recht en de Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens nog niet in die mogelijkheid voorziet. Gelet op de belangen van het kind als zeer bijzondere omstandigheid wordt ten behoeve van de doorgifte van justitiële gegevens voor het onderzoek met betrekking tot de afgifte van een VOG voor zover die is aangevraagd met het oog op het werken met kinderen gebruik gemaakt van de mogelijkheid om een tijdelijke voorziening te treffen op grond van artikel X.

Met betrekking tot de doorgifte van PNR gegevens door de Passagiersinformatie-eenheid aan het VK is de nationale wetgeving niet in lijn met de HSO. De Wet gebruik van passagiersgegevens voor de bestrijding van terroristische en ernstige misdrijven (PNR-wet) bevat de regels voor doorgifte van PNR-gegevens aan derde landen. Omdat de doorgifte van PNR-gegevens aan het VK beheerst wordt door de HSO moet in de PNR-wet helder worden vastgelegd dat artikel 13 van de PNR-wet met betrekking tot de doorgifte aan derde landen niet van toepassing is op de doorgifte van PNR-gegevens aan het VK. Mede in verband met lopende zaken is het van belang op korte termijn de nationale wetgeving in lijn te brengen met de HSO om eventuele onduidelijkheid in de uitvoeringspraktijk weg te nemen, zodat de PNR-doorgifte aan het VK niet belemmerd wordt. Om dit op een zo kort mogelijke termijn te repareren wordt voor dit onderwerp tevens een tijdelijke voorziening getroffen op basis van artikel X.

Deze voorzieningen strekken tot continuering van de samenwerking met het VK zoals die bestond voorafgaand aan het aflopen van de overgangsperiode per 1 januari 2021. De desbetreffende onderwerpen worden, overeenkomstig artikel X, zo spoedig mogelijk alsnog in een wetsvoorstel opgenomen, samen met de onderwerpen waarvoor toepassing van artikel X niet

¹⁰ Kamerstuk 35 393, nr. 32

mogelijk is. Het betreft de overlevering en de wederzijdse rechtshulp. De tijdelijke voorziening komt te vervallen bij inwerkingtreding van deze wet waarmee wordt voorzien in een structurele wetswijziging.

In welke mate er voor andere lidstaten implementatieverplichtingen voortvloeien uit de HSO is afhankelijk van de nationale wetgeving van die lidstaten. Uit overleg in EU-verband blijkt dat deel drie van de HSO over politieke en justitiële samenwerking voor meerdere lidstaten aanleiding geeft tot implementatiewetgeving.

De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet wat de voortgang is in het opstellen van het *Memorandum of Understanding* (MoU) op het gebied van financiële dienstverlening dat in maart opgesteld zou moeten zijn.

21. Antwoord van het kabinet

Op het gebied van financiële dienstverlening zijn in de HSO horizontale afspraken overeengekomen over samenwerking. Deze afspraken zijn in lijn met eerdere afspraken die de EU met Japan heeft gemaakt en zien onder andere op bilaterale gesprekken over veranderingen in regels ten behoeve van eventuele equivalentiebesluiten. In de politieke verklaring over de toekomstige betrekkingen tussen de EU en het VK is destijds afgesproken in maart 2021 een Memorandum of Understanding (MoU) te sluiten om deze samenwerking verder vorm te geven. Voorbeelden van mogelijke afspraken die in dit MoU gemaakt kunnen worden zijn het opzetten van een gremium voor periodiek overleg over veranderingen in wet- en regelgeving, het bieden van een platform voor afstemming van een mogelijke gezamenlijke inzet voor mondiale overleggen en het vergroten van transparantie over eventuele wijzigingen in equivalentiebesluiten. Het kabinet acht een MoU een passend instrument om de intentie tot samenwerking op het gebied van de financiële dienstverlening tussen de EU en het VK verder vorm te geven. Het biedt de mogelijkheid tot samenwerking zonder dat het de partijen belet unilaterale maatregelen te nemen, bijvoorbeeld ten aanzien van equivalentie. De Commissie neemt het voortouw in de onderhandelingen over het MoU met het VK. Een conceptvoorstel voor het MoU zal binnenkort worden besproken met de lidstaten.

De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet een inschatting te maken welke uitwerking de *lockdown* in zowel het Verenigd Koninkrijk als de Europese Unie heeft op grensopstoppen, kan het kabinet daarbij het aantal bewegingen over de grens aangeven voor en na de *lockdown*.

22. Antwoord van het kabinet

De Covid-19 pandemie heeft een groot effect op vooral het personenverkeer tussen het VK en het Europese vasteland. Daarbij komt dat het VK sinds 1 januari 2021 als derde land wordt behandeld en Britse burgers sindsdien onder het EU-inreisverbod wegens Covid-19 vallen. Hierdoor kunnen Britten sinds die datum enkel voor essentiële doeleinden naar Nederland reizen. Sinds 23 januari jl. geldt tevens een vlieg- en aanmeer-verbod voor vluchten en schepen met passagiers uit het VK. Het aantal reizigers is hierdoor voorlopig verder afgenomen. Het coronatestbeleid, dat in de periode na het aflopen van de overgangperiode gewijzigd is aan beide zijden van de grens, lijkt nauwelijks invloed te hebben gehad op het handelsverkeer, al heeft het er wel toe geleid dat sommige bedrijven voorlopig geen

chauffeurs naar het VK sturen. Daarentegen is er sprake van enige toename van ongeleide transporten.

Het goederenvervoer lijkt daarmee in mindere mate gevolgen van de pandemie te hebben ondervonden, waarschijnlijk ook omdat de volumes sowieso lager waren dan voorheen. Goederenstromen zijn nog niet op hetzelfde niveau als een jaar geleden (voor het begin van de pandemie en voor het aflopen van de overgangsperiode). Wat het exacte effect op goederenvervoer is van enerzijds de pandemie en anderzijds het aflopen van de overgangsperiode per 1 januari jl. en van de voorraden die in de weken daaraan voorafgaand zijn aangelegd, is niet met zekerheid te zeggen.

De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet voorts toe te lichten hoe de lange periode van intensieve voorbereidingen door bedrijven en overheden in het Verenigd Koninkrijk heeft bijgedragen aan beperkte opstopping en de berichten in de media dat de voorbereidingen juist zeer beperkt waren. De Nederlandse overheid gaat het bedrijfsleven komende tijd ondersteunen in communicatie en voorlichting, maar veel problemen in de eerste weken lijken aan de zijde van het Verenigd Koninkrijk te zijn. Er wordt zowel op EU-niveau als bilateraal met het Verenigd Koninkrijk intensief contact onderhouden om informatie te delen en uit te wisselen en om verstoringen waar mogelijk te voorkomen en waar nodig zo snel en goed mogelijk op te lossen. De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet nader toelichting te geven op deze gesprekken, hoe vaak vinden die plaats, wie stelt de agenda op, welke concrete resultaten heeft dat opgeleverd, worden Britten ondersteun door Europese instellingen in het wegnemen van oneffenheden.

23. Antwoord van het kabinet

De uitgebreide voorbereidingen op het aflopen van de overgangsperiode hebben ertoe geleid dat aan overheidszijde alle diensten de systemen tijdig op orde hadden en voldoende capaciteit hebben kunnen inzetten om alle nieuwe grensprocessen naar behoren uit te voeren. Tevens was voldoende informatie beschikbaar voor het bedrijfsleven om goed voorbereid aan de grensformaliteiten te kunnen voldoen. In de *readiness*-voorlichting is steeds benadrukt dat bedrijven zich tijdig op de nieuwe situatie dienden voor te bereiden, aangezien veel van die voorbereidingen ongeacht de uitkomst van de onderhandelingen nodig zouden zijn. Soms vergt aanpassing ook meer tijd en werk dan sommige ondernemers zich vooraf wellicht gerealiseerd hadden. Daarbij werden sommige details pas op een laat moment bekend. Omdat het een aanzienlijke verandering betreft ten opzichte van het vrije verkeer van goederen en diensten van voor het aflopen van de overgangsperiode, was rekening gehouden met aanpassingsproblemen bij het bedrijfsleven. Deze hebben zich inderdaad voorgedaan en doen zich nog steeds voor, wat zich onder meer uit in fouten in aangiftes of onvolledige aangiftes. De lagere volumes boden mogelijkheden voor uitvoeringsdiensten en bedrijfsleven om «kinderziektes» uit de systemen te halen, waardoor deze aan Nederlandse zijde overal konden draaien zoals verwacht. Hoewel het verkeersbeeld relatief rustig is gebleven blijkt het een hele uitdaging voor bedrijven om zaken als juiste documentatie en goede export-/importprocedures op orde te hebben. Zodra handelsvolumes toenemen tot het oude gemiddelde niveau kan dit alsnog verdere verstoringen tot gevolg hebben. De inzet blijft erop gericht om bedrijven zoveel als mogelijk te helpen om zo snel mogelijk de nieuwe processen onder de knie te krijgen. Daarnaast zet het kabinet zich in om het

bedrijfsleven te alerteren op de gefaseerde invoering van het Britse Border Operating Model per 1 april en 1 juli a.s. Naarmate het VK verdere importcontroles gaat handhaven kan ook het Nederlandse exporterend bedrijfsleven met nieuwe verstoringen te maken krijgen.

Daar waar contact tussen Nederland, andere lidstaten, de Commissie of het VK nodig is om onduidelijkheden in procedures, werkwijzen of informatie-uitwisseling te faciliteren wordt in de regel het contact opgezet door de partij die tegen een vraagstuk aanloopt. Deze contacten vinden zowel op uitvoerings-, beleids- als hoogambtelijk niveau plaats en betreffen vragen of wensen die komen van zowel de Britse overheid, als een of meerdere lidstaten. Ook kan het gaan over incidenten uit de praktijk of verzoeken vanuit de sector of op initiatief van de Commissie. Dit resulteert bijvoorbeeld in afgestemde en eenduidige vraagbeantwoording richting het VK over eventuele onduidelijkheden over EU-regelgeving en eveneens gestroomlijnde vragen van lidstaten aan het VK over VK regelgeving. Zo wordt het gelijke speelveld tussen de lidstaten geborgd en verschil in interpretatie daarvan tussen de EU en het VK voorkomen. Naar aanleiding van dergelijke contacten hebben ook gerichte aanvullende *webinars* voor het bedrijfsleven plaatsgevonden vanuit de Commissie en het VK. Op verzoek van enkele koepels van het Nederlandse bedrijfsleven is begin februari gestart met een gezamenlijke overleg van de Nationale Handels Facilitatie Comités van Nederland (Overleg Douane Bedrijfsleven) en die van het VK. Het doel van dit overleg is om ervaringen tussen bedrijfsleven en de betrokken overheidsdiensten aan beide kanten te bespreken. Daarnaast bieden de Partnerschapsraad en de Gespecialiseerde Comités die zijn opgericht door de HSO een forum om gesprekken tussen de EU en het VK in de toekomst te voeren.

De leden van de CDA-fractie vragen of er enige problemen zijn ontstaan doordat het akkoord voorlopig in werking is getreden en dus niet als volledig geratificeerd uitgevoerd wordt, tevens vragen deze leden welke verandering er zal optreden wanneer het verdrag wel is geratificeerd ten opzichte van de huidige situatie.

24. Antwoord van het kabinet

Sinds 1 januari 2021 wordt de HSO voorlopig toegepast door zowel de EU als het VK. De EU en het VK hebben elkaar eind december 2020 laten weten dat zij de interne procedures die nodig zijn voor voorlopige toepassing, als bedoeld in Artikel FINPROV.11, lid 2 van de HSO, hebben voltooid. De EU en haar lidstaten zijn dan ook op grond van het op 29 december 2020 vastgestelde Raadsbesluit tot ondertekening en voorlopige toepassing (Besluit (EU) 2020/2252) gebonden om de HSO toe te passen.

Zolang de EU nog geen kennisgeving aan het VK heeft gedaan dat de interne procedures zijn voltooid voor het vaststellen van de instemming om gebonden te zijn (als bedoeld in Artikel FINPROV.11, lid 1 van de HSO), is deze instemming door de HSO gebonden te worden nog niet op internationaal niveau vastgelegd. Pas nadat zowel de EU als het VK deze kennisgeving heeft gedaan, zal de HSO in werking kunnen treden. Er zijn geen

praktische implicaties of verschillen tussen een verlengde voorlopige toepassing en de definitieve inwerkingtreding van de HSO.

Er is een diplomatieke rel ontstaan over de status van de Europese Unie ambassadeur in Londen. De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet aan te geven wat precies de situatie is.

25. Antwoord van het kabinet

Als gevolg van het vertrek van het VK uit de EU per 1 februari 2020 is de vertegenwoordiging van de Europese Commissie vervangen door een EU delegatie in het VK, vallend onder de verantwoordelijkheid van Hoge Vertegenwoordiger Borrell. Sindsdien voert de Europese Dienst Extern Optreden gesprekken met het VK over de diplomatieke status van de EU delegatie in Londen.

EU delegaties worden privileges en immuniteiten toegekend die gelijk staan aan die van diplomatieke vertegenwoordigingen zoals is vastgelegd in het Verdrag van Wenen inzake diplomatiek verkeer. Alle 143 EU delegaties in de wereld genieten deze status. Het kabinet ziet een wederzijds gelijkwaardige behandeling op basis van het Verdrag van Wenen inzake diplomatiek verkeer als uitgangspunt tussen gelijke partners en benadrukt het belang om hierover tot een passende oplossing te komen met het VK.

De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet of aan Nederland al is uitgekeerd uit het Brexit Adjustment Reserve. Tevens vragen deze leden of de goedkeuring van het Eigen Middelenbesluit (EMB) dat aan dit Meerjarig Financieel Kader gekoppeld van enige invloed is op het kunnen uitkeren van middelen uit dit fonds. Nederland ontvangt 714 miljoen euro. Hiervan is circa 583 miljoen euro gealloceerd op basis van de relatieve economische verwevenheid met het Verenigd Koninkrijk via de handel en 131 miljoen euro op basis van de verwevenheid van de visserijsector. De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet hoe deze bedragen in Nederland worden verdeeld, wie beoordeelt de aanvragen en wie maakt het geld over?

26. Antwoord van het kabinet

Op dit moment wordt in de Raad nog onderhandeld over de *Brexit Adjustment Reserve* (BAR), waaronder over de verdeling van de middelen over de lidstaten. Op basis van het Commissievoorstel zou Nederland 757 miljoen euro ontvangen (lopende prijzen) in 2021, maar deze bedragen liggen nog niet vast. De Raad heeft nog geen algemene oriëntatie bereikt. Ook het Europees Parlement stelde zijn positie nog niet vast. De nationale goedkeuringsprocedure van het Eigen Middelenbesluit heeft geen gevolgen voor betalingen uit de BAR. Betalingen onder het Meerjarig Financieel Kader (MFK) 2021–2027, waaronder uit de BAR, zijn mogelijk onder de reeds in werking getreden MFK-verordening en het huidige Eigen Middelenbesluit.

Het kabinet beziet de komende tijd hoe de middelen die aan Nederland beschikbaar zullen worden gesteld het meest effectief besteed kunnen worden binnen de afspraken over welke uitgaven in aanmerking komen en welke uitvoeringsregelingen gebruikt kunnen worden. Zodra meer bekend is over de uitwerking en de nationale uitvoering van de BAR, wordt uw Kamer hierover geïnformeerd.

Sinds 1 januari 2021 komen Britse producten via verschillende lidstaten de interne markt op. Daarbij lijkt de Nederlandse Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit (NVWA) strikter te handhaven dan autoriteiten in België en Frankrijk. De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet of het kabinet deze ongelijkheid eveneens heeft gesignaleerd en er een Europese lijn is vastgesteld of Europese coördinatie over hoe de procedures verlopen. De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet het Europese gelijk speelveld te waarborgen en welke *checks en balances* het kabinet daarvoor hanteert.

27. Antwoord van het kabinet

De NVWA handhaaft in Nederland de grenscontroleprocessen conform EU wet- en regelgeving voor handel met landen buiten de EU, zoals nu ook met het VK. Dit is geen nieuw proces ten opzichte van alle andere import uit derde landen die Nederland via de (lucht)havens binnenkrijgt. Dat geldt ook voor de andere EU-lidstaten. Niet uit te sluiten is dat er de eerste weken na 1 januari jl. aanpassing nodig was aan de nieuwe situatie op locaties elders in de EU waar de verkeersstroom uit het VK als derde land, de volumes, het personeel of de type zendingen nog relatief nieuw waren. Individuele casussen die worden aangedragen door het bedrijfsleven geven geen aanleiding om te concluderen dat er structurele verschillen zouden zijn tussen lidstaten in de toepassing van EU wet- en regelgeving. Nederland staat in nauw contact met de andere lidstaten en de Commissie om uniforme interpretatie van de EU wet- en regelgeving te bevorderen. Ook heeft de Commissie in nauw overleg met de lidstaten veelvuldig contact met de VK overheid over de geldende EU wet- en regelgeving omdat er bij het VK op sommige onderdelen onduidelijkheid bestond. De contacten met alle betrokkenen zullen worden voortgezet zolang dat zinvol is.

Transport naar Ierland vindt voor een deel plaats door het Verenigd Koninkrijk als zogenaamde *transit* te gebruiken. De leden van de CDA-fractie begrijpen dat er probleem zijn met het verstrekken van document dat transporteurs door Verenigd Koninkrijk kunt rijden. Het systeem in het Verenigd Koninkrijk zou niet werken hetgeen de handel met Ierland belemmert. Deze leden vragen het kabinet dit probleem op te pakken en aan te geven hoe dit opgelost kan worden.

28. Antwoord van het kabinet

Nu het VK is toegetreden tot de Overeenkomst Gemeenschappelijk Douanevervoer kunnen goederen onder de regeling douanevervoer relatief eenvoudig vervoerd worden tussen Ierland en andere lidstaten via het grondgebied van het VK. Van bedrijven die tot aan het eind van de overgangsperiode alleen goederen vervoerden in lidstaten van de EU vraagt het enige aanpassing om zich het gebruik van deze procedure eigen te maken. Daarnaast kunnen bedrijven logistieke dienstverleners in de arm nemen om de douaneformaliteiten voor de transportbedrijven te vervullen. Desalniettemin is er een voordeel als goederen direct vanuit Ierland naar de rest van de EU worden vervoerd, aangezien er dan helemaal geen douaneformaliteiten van toepassing zijn. Hierbij kan opgemerkt worden dat er sinds januari een directe verbinding tussen Amsterdam en Dublin is gestart, naast de al langer bestaande rechtstreekse ferry-verbinding tussen Ierland en Nederland.

Om deze *transit* te omzeilen kan er gebruik gemaakt worden van ferrydiensten in België en Frankrijk welke direct op Ierland varen. Echter

procedures in havens in EU-landen blijken aanzienlijk te verschillen, het gaat om verschillende formaliteiten per haven. De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet of dit probleem tot hem is gekomen en op welke manier het kabinet de Europese Unie overheden kan stimulerende in het opstellen gelijke systemen.

29. Antwoord van het kabinet

De douaneprocedures in de havens van de EU zijn alle gebaseerd op het Douanewetboek van de Unie en zijn dus in beginsel gelijk. Dat geldt ook voor de importprocedures voor goederen van dierlijke en plantaardige oorsprong die gehandhaafd worden conform de EU-regelgeving. De procedures die gevolgd moeten worden bij de verschillende *port community* systemen bij de havens kunnen wel afwijken; deze systemen worden beheerd door private partijen. Hierbij dient te worden opgemerkt dat er voor goederen die direct vanuit Ierland naar de rest van de EU worden vervoerd geen douaneformaliteiten van toepassing zijn.

De oorsprongsregels in het HSO blijken erg ingewikkeld te zijn. Voor het midden- en kleinbedrijf (mkb) lijkt dit een aanzienlijke drempel te zijn om handel met het Verenigd Koninkrijk te drijven. Bedrijven hebben zich hier immers maar kort op kunnen voorbereiden. De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet om scholing en training te stimuleren zodat bedrijven op de hoogte zijn van nieuwe procedures, tevens vragen deze leden hoe de overheid hierbij praktische ondersteuning kan bieden.

30. Antwoord van het kabinet

Het is bekend dat sommige bedrijven problemen ondervinden bij de toepassing van douaneformaliteiten bij in- en uitvoer en met onbekendheid met de veranderde regels, zoals regels van oorsprong en btw-procedures. Hoewel regels van oorsprong zoals overeengekomen met het VK een standaardonderdeel zijn van handelsakkoorden is het voor veel ondernemingen, met name in het midden- en kleinbedrijf, voor het eerst dat zij met zulke regels te maken krijgen. Om ondernemers tijd te geven om de oorsprong van een product aan te tonen, is het in 2021 mogelijk om als exporteur een oorsprongsverklaring af te geven en achteraf de vereiste leveranciersverklaringen te overleggen. De overheid blijft nu en in de komende tijd samen met de private sector inzetten op communicatie en specifieke voorlichting, zoals in spreekuren, *webinars* en masterclasses gericht op ondernemers georganiseerd door onder meer de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO).

De leden van de CDA-fractie vragen het kabinet wat de voortgang is op de nader te onderhandelen onderwerpen zoals overeengekomen in de deal. Daarnaast vragen deze leden naar de voortgang van de Partnerschap raad en de comités is al duidelijk wie hier zitting in nemen of zijn ze zelfs al eens bij elkaar gekomen en zijn er besluiten genomen.

31. Antwoord van het kabinet

Het akkoord biedt ruimte om op bepaalde onderwerpen nader afspraken te maken indien beide partijen dit wenselijk achten, zoals over beroepskwalificaties. Hierover zijn nog geen gesprekken gevoerd. Tevens is er een aantal onderwerpen waarover afspraken kunnen worden gemaakt die los staan van de afspraken in het akkoord, zoals een mogelijk adequaatheidsbesluit op het gebied van gegevensbescherming en equivalentiebesluiten op het gebied van financiële diensten. Over deze twee

onderwerpen lopen gesprekken tussen de Europese Commissie en het VK.

In de Partnerschapsraad hebben zowel de Europese Commissie als vertegenwoordiger van de Unie als het VK zitting. Aan EU-zijde zal Vicevoorzitter van de Commissie Maroš Šefčovič zitting nemen in de Partnerschapsraad, aan VK-zijde neemt voormalig hoofdonderhandelaar David Frost zitting vanaf 1 maart a.s. Tot die tijd wordt het VK vertegenwoordigd door Michael Gove. Ook in de gespecialiseerde comités zijn zowel de Unie als het VK vertegenwoordigd. De Partnerschapsraad en gespecialiseerde comités zijn nog niet bijeen gekomen.¹¹

De leden van de D66-fractie hechten grote waarde aan een goede band tussen Nederland en het Verenigd Koninkrijk. Graag horen de aan het woord zijnde leden van het kabinet een appreciatie van de implementatie van het Noord-Ierland Protocol door de Commissie om de export van vaccins te blokkeren. De leden van de D66-fractie horen ook graag wanneer de Kamer zal worden geïnformeerd over de samenstelling van de Partnerschapsraad.

32. Antwoord van het kabinet

De Europese Commissie heeft bij monde van Voorzitter Ursula von der Leyen op 10 februari jl. aangegeven dat er fouten zijn gemaakt in aanloop naar de totstandkoming van het exportautorisatiesysteem. Het kabinet had liever gezien dat dit proces anders was verlopen, maar benadrukt dat de Europese Commissie uiteindelijk de in Artikel 16 van het Protocol Ierland/Noord-Ierland genoemde passende vrijwaringsmaatregelen niet heeft genomen. Op 3 februari jl.¹² en 11 februari jl.¹³ publiceerden covoorzitters van het Gemengd Comité Michael Gove en Maroš Šefčovič gezamenlijke verklaringen waarin zij hebben afgesproken intensief te werken om oplossingen te vinden voor nog openstaande zaken, met als gezamenlijk doel in de praktijk werkbare oplossingen te vinden en die in het Gemengd Comité te behandelen. Ook werd afgesproken dat deze inspanningen worden onderbouwd door contacten met belanghebbenden uit het maatschappelijk middenveld en de private sector.

De leden van de D66-fractie vernemen dat de Europese Commissie heeft bevestigd dat de Europese Unie de laatste hand legt aan haar beoordeling van het gegevensbeschermingsregime van het Verenigd Koninkrijk. In het verleden zijn adequaatheidsbesluiten van de Commissie teruggefloten door de rechter, zoals in het geval van de Verenigde Staten met *Safe Harbor* en *Privacy Shield*. Hoe gaat de Commissie ervoor zorgen dat het adequaatheidsbesluit deze keer wel juridisch waterdicht is? Hoe beoordeelt het kabinet een mogelijk adequaatheidsbesluiten zolang er nog problemen bestaan door uitwisseling van data tussen het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten en het dataretentiekader in het Verenigd Koninkrijk? Welke huidige risico's ziet het kabinet hier?

33. Antwoord van het kabinet

Het is van het grootste belang dat de adequaatheidsbesluiten een eventuele nieuwe toetsing door het EU Hof van Justitie kunnen doorstaan. Toekomstbestendigheid van de adequaatheidsbe-

¹¹ Een indicatieve tijdlijn voor de bijeenkomsten van de gespecialiseerde comités is beschikbaar ter vertrouwelijke inzage in het *Delegates Portal* [stuk nr: WK1890/2021 INIT]

¹² Zie: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/STATEMENT_21_416

¹³ Zie: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_21_565

sluiten is nodig voor organisaties en bedrijven die gegevens uitwisselen met het VK maar ook voor de bescherming van de rechten van de betrokkenen. Ook de Europese Commissie is hiervan doordrongen en stelt de kwaliteit van de adequaatheidsbesluiten voorop. De Commissie heeft reeds aangegeven dat het Schrems II arrest van het HvJEU noodzaakt tot zorgvuldig onderzoek van de wet- en regelgeving in het VK met betrekking tot verdere doorgifte van persoonsgegevens aan derde landen zoals de VS (zogenoemde *onward transfers*), de toegang tot persoonsgegevens door inlichtingen- en veiligheidsdiensten alsmede de mogelijkheden tot rechtsverhaal door individuen. Hetzelfde geldt voor het dataretentiekader in het VK. Daarnaast zijn een opinie van het Europees Comité voor gegevensbescherming (European Data Protection Board) en instemming van de lidstaten in het artikel 93-comité vereist alvorens de adequaatheidsbesluiten kunnen worden vastgesteld. Daarbij wijst het kabinet erop dat het VK destijds als lid van de EU de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) en Richtlijn 2016/680 inzake de bescherming van persoonsgegevens in het politie- en justitiedomein (hierna: de Richtlijn) heeft geïmplementeerd in de Data Protection Act en dat die wet niet is gewijzigd.

Op vrijdag 19 februari heeft de Commissie de concept adequaatheidsbesluiten gepubliceerd waarin wordt geconcludeerd dat het VK een equivalent niveau van gegevensbescherming aan de AVG en de Richtlijn hanteert.¹⁴ De Commissie heeft duidelijke en strikte mechanismen opgenomen voor zowel toezicht als herziening, opschorting of intrekking van de besluiten bij eventuele problematische ontwikkeling van gegevensbescherming in het VK. Voorts acht de Commissie het essentieel dat de bevindingen inzake equivalentie toekomstbestendig zijn nu het VK niet langer gebonden zal zijn aan de EU-privacyregels. Om die reden zullen deze concept adequaatheidsbesluiten geldig zijn voor een eerste periode van vier jaar vanaf het moment dat zij zijn aangenomen. Na vier jaar is het mogelijk de adequaatheidsbesluiten te vernieuwen als het beschermingsniveau van het VK toereikend blijft.

De leden van de SP-fractie constateren dat er zal worden gesproken over de relatie tussen de Europese Unie en het Verenigd Koninkrijk. De leden van de SP-fractie vinden het goed om te lezen dat het kabinet tijdens de Raad Algemene Zaken in samenspraak met andere gelijkgezinde lidstaten wederom de openbaarmaking van dit juridisch advies zal aankaarten. Het moge duidelijk zijn dat er vanaf 1 januari 2021 sprake is van veel storingen bij personenvervoer, goederenvervoer, agrofood en andere zaken. Kan het kabinet inzicht geven in de situatie omtrent dit onderwerp in vergelijkbare omringende landen? Is er sprake van meer storingen dan in deze vergelijkbare landen? In welke sector zitten momenteel de meeste knelpunten, en was dit voorzien? Wat is het doel voor het kabinet in het gesprek met de andere EU-lidstaten over dit onderwerp?

34. Antwoord van het kabinet

De frictie die optreedt als gevolg van de noodzakelijke aanpassingen doet zich in min of meer vergelijkbare mate en op vergelijkbare wijze voor in alle lidstaten met een directe grens met het VK. Wel zijn er verschillen, die samenhangen met de verschillen in fysieke afstand en aard van de handelsrelatie (Frankrijk verwerkt bijvoorbeeld veel grotere volumes vracht aan

¹⁴ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_661

zijn grenzen met het VK door de Kanaaltunnel en vele havens en verbindingen; Ierland heeft een landgrens en is qua economie het nauwst verweven met het VK) en/of de aard van het goederenvervoer (België kent bijvoorbeeld alleen ongebeleid containervervoer van en naar het VK). Over het algemeen is er over de gehele breedte van het bedrijfsleven aanpassingsfrictie met betrekking tot grenscontroleprocessen te zien. Daarnaast heeft men overal te maken met de gevolgen van aanpassingsproblemen aan VK-zijde.

De Covid-19-pandemie heeft de afgelopen periode vooral invloed gehad op het personenvervoer tussen het VK en het Europese vasteland. Daarbij komt dat het VK sinds 1 januari 2021 als derde land wordt behandeld en Britse burgers sindsdien onder het EU-inreisverbod wegens Covid-19 vallen. Hierdoor kunnen Britten sinds die datum enkel voor essentiële doeleinden naar Nederland reizen. Sinds 23 januari jl. geldt tevens een vlieg- en aanmeerverbod voor vluchten en schepen met passagiers uit het VK. Het aantal reizigers is hierdoor voorlopig verder afgenomen.

Door nauw contact over deze onderwerpen te houden met de andere lidstaten, zowel op EU-niveau als in kleinere verbanden, is het mogelijk informatie uit te wisselen en uniforme boodschappen en signalen af te geven in gesprekken met het VK over samenwerking om grenscontroleprocessen zo soepel mogelijk te laten verlopen.

Wordt ook hier de pijnlijke fout die de Europese Commissie heeft gemaakt ten aanzien van de controle op de export van vaccins bij de Noord-Ierse grens besproken? De leden van de SP-fractie zien graag dat het kabinet deze zet van de Europese Commissie veroordeelt en afdwingt dat zo'n type fout betreffende de Noord-Ierse grens en het in gevaar brengen van het Goede Vrijdagakkoord niet meer zal gaan gebeuren.

35. Antwoord van het kabinet

De Europese Commissie heeft bij monde van Voorzitter Ursula von der Leyen op 10 februari jl. aangegeven dat er fouten zijn gemaakt in aanloop naar de totstandkoming van het exportautorisatiesysteem. Het kabinet had liever gezien dat dit proces anders was verlopen, maar benadrukt dat de Europese Commissie uiteindelijk de in Artikel 16 van het Protocol Ierland/Noord-Ierland genoemde passende vrijwaringsmaatregelen niet heeft genomen.

De leden van de PvdA-fractie vinden het positief dat met de voorlopige toepassing van de Handels- en Samenwerkingsovereenkomst een *no-deal Brexit* op het laatste moment is afgewend. Ondanks de gemaakte afspraken zullen de gevolgen voor veel Nederlandse werknemers en bedrijven groot zijn. Daardoor is het des te meer van belang dat er zekerheid wordt geboden en het gesloten akkoord tijdig wordt geratificeerd. Wat heeft het kabinet ondernomen om de overeenkomst tijdig te ratificeren? Waar liggen volgens het kabinet de knelpunten en kan het kabinet toezeggen dat de ratificatie van het akkoord niet nogmaals wordt verlengd?

36. Antwoord van het kabinet

In de HSO hebben de partijen afgesproken de voorlopige toepassing tot en met 28 februari a.s. te laten duren. Deze voorlopige toepassing kan op grond van de HSO worden verlengd door de Partnerschapsraad die daar in onderlinge overeen-

stemming over besluit. De EU heeft voorgesteld de voorlopige toepassing te verlengen tot 30 april a.s. of zoveel eerder als mogelijk omdat de authentieke taalversies niet tijdig voor 28 februari a.s. afgerond zullen zijn. Zowel de EU als het VK zetten in op een zo spoedig mogelijke afronding van de ratificatieprocedure aan beide zijden.

De leden van de PvdA-fractie hebben kennisgenomen van de ontstane problemen aan de Noord-Ierse grens. Kan het kabinet een overzicht geven van ontstane problemen aan de Nederlandse grens?

37. Antwoord van het kabinet

Over het algemeen is het aflopen van de overgangsperiode relatief rustig verlopen, met minimale verstoringen op het gebied van verkeersdrukke in de uitgaande exportstroom. De uitdaging voor het bedrijfsleven zit vooral in het op orde krijgen van de juiste documentatie en export-/importprocedures. Deze situatie leidt tot extra werk om papieren alsnog in orde te brengen, tot langere doorlooptijden en tot correctiewerk achteraf in de aangiftes. Met betrekking tot de inkomende handelsstroom vanuit het VK is de verstoring groter dan voor de uitgaande stroom naar het VK. Er vindt intensief overleg plaats met alle betrokken partijen om knelpunten op te lossen.

Is het al duidelijk welke Nederlandse bedrijven en sectoren in aanmerking komen voor tarieven- en quotavrijstelling? En op welke manier heeft het kabinet bedrijven ondersteund die voor 1 januari 2021 nog onvoldoende waren voorbereid?

38. Antwoord van het kabinet

Of goederen in aanmerking komen voor de tarief- en quotavrije markttoegang zoals afgesproken in de HSO hangt er van af of zij voldoen aan de oorsprongsregels zoals vastgelegd in de HSO. Dit kan per product, bedrijf en sector verschillen. Op het Brexitloket en in de Brexit Impact Scan vinden bedrijven informatie over hoe zij kunnen bepalen of zij aan de voorwaarden van de HSO voldoen.

De uitgebreide voorbereidingen die voorafgingen hebben ertoe geleid dat aan overheidszijde alle diensten de systemen op orde hadden en voldoende capaciteit hebben kunnen inzetten om alle nieuwe grensprocessen naar behoren uit te voeren. Tevens was er voldoende informatie beschikbaar voor het bedrijfsleven om voldoende voorbereid aan de grensformaliteiten te kunnen voldoen. Het is bekend dat sommige bedrijven niettemin problemen ondervinden bij de toepassing van douaneformaliteiten bij in- en uitvoer en met onbekendheid met de veranderde regels, zoals regels van oorsprong en btw-procedures. De overheid zet daarom samen met private partners nu en de komende tijd nog eens extra in op communicatie en specifieke voorlichting, zoals in spreekuren, *webinars* en masterclasses gericht op ondernemers georganiseerd door onder meer de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO).

Daarnaast maken de leden van de PvdA-fractie zich zowel zorgen over het ontstaan van een «*race naar de bodem*» op winstbelastingen door het gebrek aan concrete afspraken, als over het ontstaan van aanzienlijke verschillen op het gebied van het gelijke speelveld, zoals milieu en arbeidsrechten. Heeft het kabinet in Europees verband al actie ondernemen om deze «*race naar de bodem*» te voorkomen en acht het kabinet de geschillenbeslechting voor «non-regressie hoofdstukken» in staat om

de Britten aan hun afspraken te houden en zodoende de belangen van werknemers te beschermen?

39. Antwoord van het kabinet

Het kabinet heeft samen met een grote groep gelijkgestemde lidstaten steeds gepleit voor robuuste afspraken op het gebied van het gelijk speelveld, mede om een «race naar de bodem» te voorkomen. De afspraken zoals neergelegd in de HSO zijn op dit vlak ambitieuzer dan die in alle voorgaande handelsakkoorden. In het hoofdstuk over gelijk speelveld worden onder andere bindende afspraken gemaakt over belastingen, staatssteun en subsidies, sociale en arbeidsrechten, milieu en klimaat. De verschillende geschillenbeslechtsmechanismen die hierop van toepassing zijn alsmede de mogelijkheid om autonome maatregelen te nemen zijn van belang voor de afdwingbaarheid. Tevens bevat dit hoofdstuk afspraken over nationale implementatie van en toezicht op de in het hoofdstuk vastgelegde afspraken. Gezien het feit dat deze afspraken zonder precedent zijn, zal het kabinet met de Europese Commissie nauwlettend toezien op de toepassing, naleving en effectiviteit van deze afspraken.